

İLKÖĞRETİM MÜFETTİŞLERİNİN KENDİNİ TANIMLAMA VE ÇALIŞMA ORTAMI DEĞER ALGILARI

Cevat CELEP*

Özet

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim müfettişlerinin kendilerini değerlendirme biçimleri, sıfat özellikleri ile çalışma ortamında bulunan ve bulunması gereken değerler konusundaki görüşlerinin belirlenmesine dayanmaktadır. Ayrıca, bunlar arasında ilişkinin olup olmadığı araştırılmaktadır.

Araştırmanın evrenini Ağustos 1998 yılında MEB ve T.Ü. Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümünün ortaklaşa olarak düzenledikleri İlköğretim Müfettişleri kursuna katılan Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ illerindeki toplam 76 ilköğretim müfettişleri oluşturmaktadır. Ölçekler; 11 maddeden oluşan Kendini Değerlendirme Ölçeği, 23 maddeden oluşan Çalışma Ortamı Değerleri Ölçeği ve 300 maddeden oluşan sıfatlar listesi ölçeği'dir. Araştırmada, müfettişlerin kendilerini değerlendirme biçimleri ile olumlu müfettiş özellikleri arasında ters, edilgen müfettiş özellikleri arasında doğrusal bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca, olması gereken çalışma ortamı değerleri ile olumlu müfettiş özellikleri ve kural tanımaz müfettiş özellikleri arasında doğrusal bir ilişki saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: İlköğretim Müfettişi, Kendini Değerlendirme, Çalışma Ortamı Değerleri, Değerler Sıfat Listesi.

Abstract

Primary Schools Inspectors' Self-Evaluation, Vocational Self-Concept

The purpose of this study is to determine the opinions of the primary education inspectors about types of their self-evaluation. The values to have been and to be available in the working environment, together with their personal qualifications. Also it is aimed at determining whether there is a relationship between the mentioned above or not.

The population of the study includes 76 primary education inspectors who work in Edirne, Kırklareli and Tekirdağ cities and attended the courses for the Education Inspectors held by MEB (Turkish Minister of Education) in cooperation with Trakya University, Faculty of Education, Department of Educational Sciences in August, 1998.

The scales consist of self-evaluation scale including 11 items, a field of study system including items, and Adjectival Scale List including 300 (three hundred) items.

In this study, a perverse relationship between the inspectors' characteristics and a horizontal relationship among the non-active inspectors' characteristics were found. In addition, a horizontal relationship was found out between the positive inspectors' values together with the working environment values to be existent and the uncontrolled inspectors' values.

Keys Word: Primary Schools Inspectors, Self-Evaluation, Vocational Self-Concept Adjective Check List'den (ACL).

* Doç.Dr.; Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü.

Problem

Eğitim örgütlerinin amacı büyük ölçüde değerlere dayanmaktadır. Bu değer daha çok insan doğasına uygun olarak bilişsel, devinimsel ve duyuşsal olarak gelişme göstermesine bağlıdır. Bu durum ise öğretmen-öğrenci etkileşimiyle öğrencide davranış değişikliği meydana getirme sürecini içerir.

Eğitim sisteminin işlemesi bütünüyle insan ve ondaki davranış değişikliğine dayalı olması, sistemin işleme sürecinde insanın doğal yapısına ve beklentilerine uygun bir öğrenme ortamının sağlanmasını gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda eğitim örgütlerinde çalışma ortamı ve bunu şekillendiren örgütsel iklim, ve kültürel yapı önem taşımaktadır. Özellikle bu sistem içerisinde öğretmen, yönetici ve deneticinin örgüt dışındaki yaşantılarından edindikleri değerleri sisteme taşıyarak örgütsel çalışma değerlerin şekillenmesinde önemli role sahiptir.

Kimlik, üyelerin grupla etkileşimi veya bağlılığı olmadığında da oluşmaktadır. Turner (1984), *"psikolojik grubun varlığını, aynı toplumsal kimliği paylaşan veya kendisini aynı toplumsal sınıfın üyesi olarak ifade etme"* olarak açıklamaktadır. Bireyin ait olma algısı, bireyin toplumsal kimliği içinde yer alan birlikteliğinin temelini biçimlendirmektedir. Çoğu bireyler toplumsal kimliklerine göre amaçları, tutumları, yaptıkları şey ve grup üyeliğine ilişkin bir duygu geliştirebilir. Birey, bir takım, grup, okul veya diğer bir psikolojik grupta yer aldığı anda, değerlerini, isteklerini, seçeneklerini grubun istekleri doğrultusunda geliştirir, grubun değer ve isteklerini kendi istekleri olarak kabul eder.

Örgütte özdeşleşme, bireyin belli bir örgütteki diğer üyelere dayanarak kendini tanımladığı toplumsal kimliğin özgün bir biçimidir (Ashforth, Mael, 1989; Dutton, Duckerich, Harqueil, 1994; Mael, Ashforth, 1992; Mael, Tetrick, 1992). Toplumsal bir sınıf olan örgütün soyut olarak örgüt üyelerinin prototipleri olan niteliklerini oluşturma olarak algılanabilmektedir. Diğer bir anlatımla, örgüt, işgören kimliklerinin prototipidir. Örgütte özdeşleşmede, insan bu nitelikleri kendi adına içselleştirmektedir. Gerçek, bir duyguyla örgütte özdeşleşen işgören, kendisini örgütü ayakta tutan bir öge olarak görebilmektedir.

İlköğretim müfettişleri, özellikle ilköğretim örgütlerinin amaçlarına uygun olarak çalışıp çalışmadığını ve bu okullardaki öğretmenlere rehberlik etmesi temel görevleri arasındadır. Ancak, işgörenlerin birbirleri ile

çalışma ortamında etkileşimde bulunurken, kendilerini değerlendirme biçimleri, kendilerini tanımlamada kullandıkları özellikler dolaylı da olsa bu etkileşime yansiyabilmektedir. Buna bağlı olarak çalışma ortamı değerlerini şekillenebilmektedir. Günümüzde özellikle eğitim sisteminde ilköğretim müfettişlerinin denetleme sürecindeki tutum ve davranışlarının niteliği, denetleme biçimlerinin çalışma ortamı algıları ile kendini değerlendirme algılarından etkilenebilmektedir. Bu nedenle, ilköğretim müfettişlerinin kendini değerlendirme biçimleri ve çalışma ortamı algıları ilköğretim okulları için önemli bir sorun olarak görülmektedir.

Amaç

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim müfettişlerinin kendilerini değerlendirme biçimleri, sıfat özellikleri ile çalışma ortamında bulunan ve bulunması gereken değerler konusundaki görüşlerinin belirlenmesine dayanmaktadır. Ayrıca, bunlar arasında ilişkinin olup olmadığı araştırılmaktadır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırma tarama modelinde olup, konu ile ilgili alanyazı tarandıktan sonra, kuramsal yapı oluşturulmaya çalışılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Ağustos 1998 yılında MEB ve T.Ü. Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümünün ortaklaşa olarak düzenledikleri İlköğretim Müfettişleri kursuna katılan Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ illeri ilköğretim müfettişleri oluşturmaktadır.

Evrenin tamamı aynı zamanda örnekleme oluşturmaktadır. Anket 76 ilköğretim müfettişine uygulanmış ve 62 anket değerlendirmeye alınmıştır.

Veriler ve Toplanması

Araştırma verisi geliştirilen anketin öğrencilere uygulanmasıyla toplanmıştır. Anket 4 bölümden oluşmakta olup, I. bölümde kişisel bilgiler, II. 20 maddelik kendini değerlendirme soruları, III. Bölümde çalışma ortamındaki değerlere yönelik olarak 106 soru ile mevcut durum ve olması gereken duruma yönelik çalışma ortamı değerler sorular, IV. Bölümde müfettişlerin kendilerini ifade etmekte kullandıkları 300 maddelik sıfatlar listesi bulunmaktadır.

Ölçek Geliştirme

Araştırma için ilgili alanyazın incelenerek şu ölçekler geliştirilmiştir.

Kendini Değerlendirme Ölçeği: Ölçek C.D.Spielberger, R.İ. Gorsuch ve R. Lushene tarafından geliştirilen ve Hacette Üniversitesi Psikoloji Bölümünden Necla Öner ve Ayhan Lecompte tarafından Türkçe'ye çevrilen 20 maddelik ölçek kullanılmıştır. Ölçeğin madde ve faktör analizi sonucunda 11 madde değerlendirilmeye alınmıştır.

Çalışma Ortamı Değerleri
Ölçeği: Super'in (1968) 106 maddelik Likert tipi 5 seçenekli mesleki benlik algısı (vocational self-concept) ölçeğinden yararlanıldı. Ancak faktör analizi sonucunda mevcut çalışma ortamı değerlerine ilişkin ölçekte 13 madde, olması gereken çalışma ortamı değerleri ölçeğinde 10 madde kalmıştır (Ek Tablo 1).

Sıfatlar Listesi: Adjective Check List'den (ACL) (1983) Türkçe'ye uyarlanmış 300 maddelik sıfat listesi kullanılmıştır. Sıfatlar ölçeğinin faktör analizi sonucunda 5 faktör saptanmış ve toplam 64 madde kalmıştır. Sıfat faktörlerinin birinci faktör müfettiş özelliklerine ilişkin durumun % 12.85'ini, ikinci faktör 6.21'i; üçüncü faktör 5.91'i; dördüncü faktör 3.97'si; beşinci faktör 3.46'sını açıklamaktadır (Ek Tablo 2).

BULGULAR VE YORUM

Araştırmada anketle elde edilen veriler kişisel bilgiler, öğretim elemanlarının öğrencileri sınıf içi tartışmalara katma tutumları, öğrencilerin sınıf içi tartışmalara katılma eğilimleri ve öğrencilerin sınıf öğretmen adayı olarak öğrencileri sınıf içi tartışmalara katma eğilimleri başlıkları altında yorumlanmıştır.

Kişisel Bilgiler

Araştırmaya katılan 62 müfettişten bir kadın 61 müfettiş erkektir. Müfettişlerin yaş gruplarına göre dağılımı incelendiğinde yarıyıldan fazlası (%75.8) 41 yaşın üzerinde olup, en geç (31-35) yaşa sahip müfettiş oranı %11.3'tür. Memuriyette geçen kamu hizmetine göre % 54.8'inin 26 yıldan fazla hizmete sahiptir. En az hizmete sahip olanların (11-15 yıl) oranı % 11.3'tür. Müfettişlikte geçen hizmet süresine göre; müfettişlerin % 25.8'i 1-5 yıl, %32.4'ü 16-20 yıl, % 24.2'si 6-15 yıl hizmete sahiptir.

Kendini Değerlendirme

Araştırmaya katılan müfettişlerin kendini değerlendirme sorularına verdikleri yanıtların en yüksek yüzde oranları ve aritmetik

ortalamaları dikkate alındığında; çok az ve arasıra olarak çabuk yoruldukları, çabuk karar veremedikleri için fırsatları kaçırdıkları düşüncesini taşımaktadır. Genelde kendilerine güvenlerinin yüksek olmasına karşın orta derecede de olsa güçlüklerin yenemeyecekleri kadar biriktiği duygusunu taşımaktadırlar. Belki buna bağlı olarak da sıkıntılı ve güç durumlarla karşılaşmaktan çekindikleri söylenebilir. Çok az da olsa genellikle kendilerini hüzünlü hissettikleri, olur olmaz düşüncelerden rahatsızlık duydukları, hayal kırıklıklarını ciddiye aldıkları ve tedirgin oldukları anlaşılmaktadır.

İlköğretim Müfettişlerinin Çalışma Ortamı Değerlerine İlişkin Görüşleri

İlköğretim müfettişlerinin çalıştıkları örgütteki çalışma ortamı değerlerine ilişkin görüşleri, mevcut durum ve olması gereken durum şeklinde saptanmıştır.

Mevcut Durum

Araştırmada müfettişlerin çalıştıkları örgütsel çalışma ortamının hangi değerlere dayalı olduğu 13 soru ile saptanmıştır. Sorulara verdiler yanıtların en yüksek yüzde oranları ve aritmetik ortalamaları dikkate alındığında; müfettişlerin işlerinde fikirleri uygulayabilme ve yaratıcılığını ortaya koyabilme şansına, kendi tarzına uygun işleri seçme özgürlüğüne, yükselme olanaklarına istenilen ölçüde sahip olmadıkları görülmektedir (Ek Tablo 5).

Diğer taraftan, gerek çalıştıkları örgütsel ortamın gerekse işin kendisinin arasıra da olsa müfettişlerin dünya güzelliklerine katkıda bulunabilmelerine, yeteneklerini geliştirmelerine, işlerinde yüksek standartlara ulaşabilmelerine ve işlerinde başarı duygusuna sahip olmalarına olanak sağladığı anlaşılmaktadır.

Olması Gereken Durum

Araştırmada müfettişlerin çalıştıkları ortamın ve yaptıkları işin hangi değerlere dayalı olması gerektiği konusu 9 soru ile saptanmaya çalışılmıştır. Sorulara verilen yanıtların aritmetik ortalaması ve en yüksek yüzde oranına göre müfettişler; çabalarının ürününü görebilme olanağının olduğu, insanlara yardım etme amacına dayalı olan, çalışma alanında lider olma olanağı sağlayan, tüm bilgi ve becerilerini kullanabilecekleri, yükselme olanağının olduğu, çekici, yeni fikirlerin uygulanmasına olanak sağlayan, yeni yöntemler kullanma, kendini kanıtlama fırsatı sağlayan ve başarı duygusunu tadabilecekleri bir işte çalışmak istedikleri gibi, çalışma ortamının da bunu sağlayıcı özellikte olması gerektiğini belirtmektedirler (Ek Tablo 6).

Müfettişlerin çalıştıkları ortamın sahip olduğu değerler ile olması gereken değerler karşılaştırıldığında, müfettişler için çekici olması, yükselme, yeni fikirleri uygulamaya aktarma ve başarı duygusunu yaşama olanağı sağlaması gerekirken mevcut durumda bunun sağlanmadığını ileri sürmektedir.

İlköğretim Müfettişlerinin Kendini İfade Etmekte Kullandıkları Sıfatlar

Araştırmaya katılan müfettişlerin sıfatlar ölçeğine verdikleri yanıtlar dikkate alındığında genel olarak kendilerini olumlu ifade eden sıfatlar kullandıkları gözlenmektedir. En yüksek değer alan sıfatlar incelendiğinde frekans sayısı 46-14 arasında değişen ve olumlu müfettiş özellikleri olarak ifade edilen sıfatlardır. Buna göre araştırmaya katılan müfettişlerin yarısından fazlası, kendisini anlayışlı, ölçülü, gerçekçi, yardıma hazır, yol gösterici, sabırlı, toplumsal, azimli, sağ duyulu, sıcak kanlı, vicdanlı, olgun, uygar, özenli sıfatları ile tanımlamaktadır (Ek Tablo 3).

Ancak, müfettişlerin % 20.96'sı (13 kişi) kolay etkilendiğini, %24.19'u (15 kişi) geleneksel olduğunu ve % 14.51'i (19 kişi) itaatkar olduğunu belirtmesi dikkat çekicidir. Araştırmaya katılan müfettişlerin her faktörde yer alan sıfatların faktör ortalamasına göre müfettişlerin % 49.70'inin olumlu (SF1), % 8.06'sının edilgen (SF2), %6.17'sinin kural tanımaz (SF3), %10.96'sının durağan (SF4), % 3.22'sinin (SF5) ben merkezci müfettiş özelliklerine sahip olduğu belirlenmiştir.

Kendini Değerlendirme, Çalışma Ortamı Değerleri ve Kendini Tanımlama Özellikleri Arasındaki İlişki

Araştırmada müfettişlerin kendini değerlendireme, çalışma ortamında olan olması gereken değerler ile kendilerini tanımlamada kullandıkları sıfatlar arasında bir ilişki olup olmadığını saptamak için faktörler arası korelasyon ilişkisi taraması (ANOVA) yapılmıştır.

Ölçekler arasındaki korelasyon testinde, müfettişlerin mevcut çalışma ortamında bulunan değerler ile bulunması gereken değerler ilişkin görüşleri arasında doğrusal bir ilişkinin olduğu anlaşılmaktadır. Müfettişlerin çalıştıkları ortamın, yeterli ölçüde istedikleri çalışma ortamı değerlerine sahip olmadığını göstermektedir.

Olumlu müfettiş özellikleri ile müfettişlerin kendini değerlendirme biçimleri arasında ters; olması gereken çalışma ortamı değerleri arasında doğrusal bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre, kendilerini olumlu müfettiş özelliklerinde belirten sıfatlarla ifade

eden müfettişler, kendini değerlendirme ölçeğinde belirtilen duygulara düşük derecede sahiptir. Gerek olumlu müfettiş özelliklerini taşımayan, gerekse edilgen müfettiş özelliklerini taşıyan müfettişlerin daha fazla yorulma, yüksek kendine güven duygusu, olur olmaz düşüncelerden fazla rahatsızlık duymama, güçlüklerden yılmama, hayal kırıklıklarından fazla etkilenmeme, sorunlardan fazla tedirgin olmama özelliklerine sahip olduğu gözlenmektedir.

Çünkü, edilgen müfettişlik özellikleri ile kendini değerlendirme ölçeğinde belirtilen değerler arasında doğrusal bir ilişki bulunmaktadır. Yine olumlu müfettişlik özelliğine sahip olan bu müfettişler çalışma ortamının yeteneklerini geliştirici, düşüncelerini uygulayabilmelerine, yükselmelerine, işlerinde yeni şeyler öğrenmelerine, ve başarı duygularını tatmalarına yaratıcılıklarına ve yenilik yapmalarına olanak sağlayıcı olmasını istemektedirler.

Ayrıca, kural tanımaz müfettiş özellikleri ile müfettişlerin çalışma ortamında bulunması gereken değerlere ilişkin görüşleri arasında doğrusal bir ilişkinin olması dikkat çekicidir. Çünkü, olumlu müfettiş özellikleri ile çalışma ortamında bulunması gereken değerlere ilişkin müfettiş görüşleri arasında da doğrusal bir ilişki bulunmaktadır.

Tablo 1
Değerler Ölçekleri Arasındaki Faktörlerarası Korelasyon

FAKTÖRLER	F1	F2	F3	SF1	SF2	SF3
Kend. Değ.(F1)	1					
Mev. Çal. Ort. Değ. (F2)	.048	1				
Ol. Ge. Çal. Ort. Değ.(F3)	-.056	.338**	1			
Ol. Müf. Öz.(SF1)	-.318*	.141	.289*	1		
Edi. Müf. Öz.(SF2)	.338*	-.143	.183	.094	1	
Kur. Tanı. Müf. Öz.(SF3)	-.029	.219	.275*	.163	.023	1

* .05 çift yönlü ilişki var (Pearson)
** .01 çift yönlü ilişki var (Pearson)

Kendini Değerlendirme ve Olumlu Müfettiş Özellikleri İlişkisi

Müfettişlerin kendilerini değerlendirmede kullandıkları ifadeler, kendilerini tanımladıkları sıfatlar ile çalışma ortamında bulunan ve bulunması gereken değerlere yönelik görüşleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı gerek faktörler arası korelasyonla gerekse Ki Kare ve çapraz tablo karşılaştırmıştır. Çapraz tablo ve Ki Kare ilişkisi taramasında her bir faktörün aritmetik ortalaması dikkate alınarak ortalama altı ve üstü olmak üzere ikiye ayrıldı ve bunlar arasındaki ilişkinin varlığı ve yönü araştırıldı.

Gerek Ki Kare gerekse faktör analizinin her ikisinde de F1 ile SF1 arasında ilişki

saptanmıştır. Kendini değerlendirme faktörü olumlu müfettiş özellikleri faktörü arasında neredeyse bire bir düzeyde ters yönlü ilişki saptanmıştır. Olumlu müfettiş özelliklerine sahip olmayan müfettişlerin, kendilerini değerlendirmede belirtilen değerlere düşük derecede sahip oldukları anlaşılmaktadır. Örnek vermek gerekirse çapraz tablo incelendiğinde, olumlu müfettiş özelliklerine sahip olduklarını belirten 34 müfettişten 25'i (%73.5) kendini değerlendirme ölçeğinde belirtilen özelliklere düşük derecede sahip olduğunu belirmesine karşın yalnızca 9'u (% 26.5) yüksek derecede sahip olduğunu belirtmektedir (Ek Tablo 7).

Kendini Değerlendirme ve Edilgen Müfettiş Özellikleri İlişkisi

Araştırmada, müfettişlerin kendilerini değerlendirme biçimleri ile edilgen müfettiş özellikleri arasında doğrusal bir ilişki saptanmıştır. Ki kare ve Pearson korelasyon katsayılarına bakıldığında ilişkinin .05 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Ayrıca, çapraz tablo incelendiğinde de bu ilişkinin zayıf olduğu görülmektedir (Ek Tablo 8).

İlişki incelendiğinde, tedirgin, bağımlı, kolay etkilenen, hayalci, gergin, unutkan, sinirli özellikleri içeren edilgen müfettişlerin aynı zamanda, kendilerine güvenemeyen, güçlükler altında boğulan, olur olmaz düşüncelerden rahatsız olan, hayal kırıklarını yoğun bir biçimde yaşayan, karar vermekte güçlük çeken müfettişler oldukları anlaşılmaktadır. Çapraz çizelge incelendiğinde, 62 müfettişten edilgen müfettiş özelliği taşıyan 13 (% 21) müfettişten 9'u (%34.6) kendini değerlendirme belirtilen duyguları yüksek derecede sahip olduğu, 4'ü (%11.1) düşük derecede sahip olduğunu belirtmektedir.

Kendini Değerlendirme ve Ben Merkezci Müfettiş Özellikleri İlişkisi

Araştırmada, müfettişlerin kendilerini değerlendirme biçimleri ile ben merkezci müfettiş özellikleri arasında doğrusal bir ilişki saptanmıştır. Ki Kare ve Pearson korelasyon katsayılarına bakıldığında ilişkinin .05 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Ayrıca, çapraz tablo incelendiğinde de bu ilişkinin zayıf olduğu görülmektedir. İlişki incelendiğinde, dikbaşı, ben merkezci, ön yargılı özellikleri içeren ben merkezci müfettişlerin aynı zamanda, düşük derecede de kendilerine güvensizliklerinin, güçlüklerden yılmanın, olur olmaz düşüncelerden etkilenmenin düşük olduğu anlaşılmaktadır (Ek Tablo 9).

SONUÇ

Bu araştırmada elde edilen bulgulara göre, ilköğretim müfettişlerinin genelde kendilerini olumlu özelliklere sahip bireyler olarak görmelerine karşın, kendilerini değerlendirme ölçeğine verdikleri yanıtlar dikkate alındığında sıkıntılı, sorunlarla uğraşan, hayal kırıklıklarından etkilenen, riske girmekten çekinen, kendilerine güvenlerinin düşük olduğu dikkati çekmektedir. Ayrıca, müfettişlerin çalıştıkları örgütsel ortamdaki mevcut değerler ile olması gereken değerler arasında anlamlı farkın olduğu saptanmıştır. Müfettişlerin çalıştıkları ortamda özellikle çabalarının ürününü görmek istedikleri, işlerinde önder konumda olmak istedikleri, işlerinde bütün bilgi ve becerilerini sergileyebilecek özerkliğe sahip olmaları gerektiğini belirtmelerine karşın, mevcut çalışma ortamında bunu bulamadıklarını ifade etmektedirler. Araştırmada, müfettişlerin kendilerini değerlendirme biçimleri ile olumlu müfettiş özellikleri arasında ters, edilgen müfettiş özellikleri arasında doğrusal bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca, olması gereken çalışma ortamı değerleri ile olumlu müfettiş özellikleri ve kural tanımaz müfettiş özellikleri arasında doğrusal bir ilişki saptanmıştır.

KAYNAKÇA

- Ashforth, B.E., F. Mael. (1989). "Social identity theory and the organization". *Academy of Management Review*, Vol: 14, s: 20-39.
- Dutton, J.E., J.M. Dukerich, C.V. Harquail (1994). "Organizational images and member identification". *Administrative Science Quarterly*, Vol: 39, s: 239-263.
- Mael, F.A., B. Ashforth. (1992). "Alumni and their alma mater: A practical test of there formulated model of organizational identification". *Journal of Organizational Behavior*, Vol: 13, s: 103- 23.
- Mael, F.A. L.E. Tetrick. (1992). "Identifying organizational identification". *Educational and Psychological Measurement*, Vol: 52, s: 813-824.
- Super, D. E. (1968). "Self Concept in Vocational Development", *Vocational Behavior: Reading Theory and Research*. Editor: Donald G. Z. New York
- Turner, J.C. (1984). "Social identification and psychological group formation". in Tajfel H (Ed.) *The social dimension: European developments in social psychology* Vol: 2, s: 518-538, Cambridge: Cambridge University Press.

EKLER

Ek Tablo 1
Değerler Ölçeklerinin Faktör Analizi Sonuçları

Kendini Değerlendirme Ölçeği

(I) Alfa= .81

Faktör

Yükleri

8. Genellikle çabuk yorulurum	.60
11. Çabuk karar veremediğim için fırsatları kaçıyorum	.61
14. Güçlüklerin yenemeyeceğim kadar biriktiğini hissederim	.49
18. Genellikle kendime güvenim yoktur	.69
20. Sıkıntılı ve güç durumlarla karşılaşmaktan çekinirim	.71
21. Genellikle kendimi hüzünlü hissederim	.56
23. Olur olmaz düşünceler beni rahatsız eder.	.68
24. Hayal kırıklıklarını öylesine ciddiye alırım ki hiç unutmam	.71
26. Son zamanlarda kafama takılan sorular beni tedirgin eder	.66

(*) Ters yönlü puanlanmıştır

Çalışma Ortamında Mevcut Değerler

Ölçeği(II) Alfa .94

93. Dünyanın güzelliklerine katkıda bulunabilmek	.82
69. Yeteneklerimi geliştirmek	.86
76. İşimdeki yeni fikirleri uygulayabilme şansına sahip olmak	.82
92. Hep yenilikler düşünebilme	.63
72. İşimdeki güzelliklerle ilgilenmek	.74
70. İşimde yüksek standartlara ulaşmak	.85
118. İşimde buluş yapan birisi olmak	.80
73. Dünyayı güzelleştirecek şeyler yapmak	.83
75. Kendi tarzıma uygun işleri seçmekte serbest olmak	.80
98. İyi yaşayacak kadar kazanmak	.77
112. İşimde başarı duygusuna sahip olmak	.73
71. Yükselme olanaklarına sahip olmak	.82
90. İşimde sürekli yeni şeyler öğrenmek	.70

Çalışma Ortamında Olması Gereken

Değerler Ölçeği (III) Alfa .85

49. Çabalarımın ürününü görebilmek	.69
52. Amacı, insanlara yardım olan işlerde çalışmak	.61
53. İşimde lider olmak	.61
66. Tüm bilgi ve becerilerimi kullanmak benim için önemlidir	.69
71. Yükselme olanaklarına sahip olmak	.76
72. İşimdeki güzelliklerle ilgilenmek	.53
76. İşimdeki yeni fikirleri uygulayabilme şansına sahip olmak	.70
97. Yeni fikirler ve yöntemler kullanmak	.77
107. Kendimi ortaya koyabileceğim bir işte çalışmak	.64
112. İşimde başarı duygusuna sahip olmak	.67

Ek Tablo 2
Sıfatlar ve Faktör Yükleri

F1	Olumlu	Müfettiş	Faktör	Frekans
Özellikleri			Yükü	
18 Anlayışlı			.56	46
205 Ölçülü			.56	45
95 Gerçekçi			.56	44
283 Yardıma Hazır			.72	44
288 Yol gösterici			.65	43
219 Sabırlı			.50	42
249 Sosyal			.68	39
21 Azimli			.59	36
222 Sağ duyulu			.64	36
238 Sıcak kanlı			.61	38
276 Vicdanlı			.68	38
204 Olgun			.52	38
270 Uygur			.52	38
208 Özenli			.44	37
224 Sakin			.64	31
105 Güvenli			.58	30
202 Neşeli			.66	30
261 Tertipli			.59	30
223 Sağlıklı			.70	30
37 Cesur			.48	28
98 Girişken			.62	26
201 Nazik			.47	26
26 Basiretli			.64	26
89 Faal			.65	24
191 Meraklı			.59	24
252 Şen			.66	23
145 İşbilir			.68	23
227 Sanata Yatkın			.52	22
271 Uyumlu			.51	21
235 Sempatik			.63	20
133 İradeli			.51	20
87 Enerjik			.59	19
127 Hünerli			.55	17
235a Serbest			.58	14

SF2	Edilgen	Müfettiş	Faktör	Frekans
Özellikleri			Yükü	
22 Bağımlı			.40	6
29 Batıl inançlı			.74	2
96 Gergin			.59	3
112 Hayalci			.65	4
243 Sinirli			.65	5
257 Tedirgin			.56	5
267 Unutkan			.65	5

SF3	Kural Tanımayan	Müfettiş	Faktör	Frekans
Özellikleri			Yükü	
4 Açıkgozlü			.57	5
7 Ağırbaşlı olmayan			.61	2
16 Alışılmamış			.67	2
71 Dost canlısı olmayan			.42	3
79 Düşünmeden davranan			.67	2
93 Geleneklere uymayan			.55	5
126 Hükmetmeyi seven			.51	4
129 Israrıcı			.53	6
130 İçgörülü			.54	5
183 Kurnaz			.62	4

SF4	Durağan	Müfettiş	Faktör	Frekans
Özellikleri			Yükü	

94 Geleneksel	.33	15
148 İtaatkar	.59	9
43 Çekingen	.38	5
285 Yavaş	.65	3
184 Kuruntulu	.70	2

SF5	Ben Merkezci	Faktör	Frekans
		Yükü	
63 Dikbaşlı		.71	2
31 Ben merkezci		.48	2
206 Ön yargılı		.42	2

Ek Tablo 3
Sıfatlar ve Aldıkları Frekanslar

Sıfatlar	Sıfat Sayısı	Frekans
Anlayışlı	1	46
Ölçülü	1	45
Gerçekçi, Yardıma Hazır	2	44
Yol gösterici	1	43
Sabırlı	1	42
Sosyal	1	39
Azimli, Sağ duyulu	1	36
Sıcak kanlı, Vicdanlı, Olgun, Uygur	2	38
Özenli	4	37
Sakin	1	31
Güvenli, Neşeli, Tertipli, Neşeli, Sağlıklı	5	30
Cesur	1	28
Girişken, Nazik, Basiretli,	3	26
Faal, Meraklı	2	24
Şen, İşbilir	2	23
Sanata Yatkın	1	22
Uyumlu	1	21
Sempatik, İradeli	2	20
Enerjik	1	19
Hünerli	1	17
Serbest	1	14
Kolay Etkilenen	1	13
İtaatkar	1	9
Israrıcı, Bağımlı	2	6
Unutkan, Sinirli, Çekingen, Dağınık, İçgörülü, Açıkgozlü, Tedirgin, Geleneklere uymayan	9	5
Kurnaz, Hükmetmeyi seven, Hayalci	3	4
Gergin, Dost canlısı olmayan, cinfikirli	3	3
Düşünmeden Davranan, Alışılmamış, Batıl inançlı, Çocuksu, Ağırbaşlı olmayan, Kuruntulu, Dikbaşlı, Ben merkezci, Ön yargılı,	9	2

Ek Tablo 4
İlköğretim Müfettişlerinin Kendini Değerlendirme Biçimlerine İlişkin Görüşleri

Sorular	Hiçbir Zaman (1)		Çok Az (2)		Arasıra (3)		Çoğu Zaman (4)		Her Zaman (5)		AO	ss	v
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
8. Genellikle çabuk yorulurum	4	6.5	26	41.9	24	28.7	7	11.3	1	1.6	2.60	.84	.70
11. Çabuk karar veremediğim için fırsatları kaçıırım	3	4.8	30	48.4	19	30.6	7	11.3	3	4.8	2.63	.93	.86
14. Güçlüklerin yenemeyeceğim kadar biriktiğini hissedirim	14	22.6	26	41.9	19	30.6	3	4.8			2.18	.84	.71
18. Genellikle kendime güvenim yoktur	25	40.3	20	32.3	11	17.7	4	6.5	2	3.2	2.00	1.07	1.15
20. Sıkıntılı ve güç durumlarla karşılaşmaktan çekinirim	5	8.1	18	29.0	20	32.3	14	22.6	5	8.1	2.94	1.08	1.18
21. Genellikle kendimi hüznü hissedirim	11	17.7	30	48.4	16	25.8	5	8.1			2.24	.84	.71
23. Olur olmaz düşünceler beni rahatsız eder.	11	17.7	23	37.1	17	27.4	9	14.5	2	3.2	2.48	1.05	1.11
24. Hayal kırıklıklarını öylesine ciddiye alırım ki hiç unutmam	12	19.4	26	41.9	13	21.0	8	12.9	3	4.8	2.42	1.09	1.20
26. Son zamanlarda kafama takılan sorular beni tedirgin eder	7	11.3	28	45.2	14	22.6	11	17.7	2	3.2	2.56	1.02	1.04
F1 Ortalama											2.44	.62	.38

Ek Tablo 5
İlköğretim Müfettişlerinin Çalıştıkları Ortamın Sahip Olduğu Değerlere İlişkin Görüşleri

Sorular	Hiçbir Zaman (1)		Çok Az (2)		Arasıra (3)		Çoğu Zaman (4)		Her Zaman (5)		AO	ss	v
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
93. Dünyanın güzelliklerine katkıda bulunabilmek	4	6.5	19	30.6	16	25.8	17	27.4	6	9.7	3.03	1.12	1.24
69. Yeteneklerimi geliştirmek			17	27.4	19	30.6	15	24.2	11	17.7	3.32	1.07	1.14
76. İşimdeki yeni fikirleri uygulayabilme şansına sahip olmak	3	4.8	23	37.1	19	30.6	9	14.5	8	12.9	2.94	1.11	1.24
92. Hep yenilikler düşünebilme	1	1.6	14	22.6	21	33.9	19	30.6	7	11.3	3.27	.99	.99
72. İşimdeki güzelliklerle ilgilenmek	1	1.6	5	8.1	26	41.9	25	40.3	5	8.1	3.45	.82	.68
70. İşimde yüksek standartlara ulaşmak			19	30.6	20	32.3	14	22.6	9	14.5	3.21	1.04	1.09
118. İşimde buluş yapan birisi olmak	15	24.2	24	38.7	9	14.5	10	16.1	4	6.5	2.42	1.21	1.46
73. Dünyayı güzelleştirecek şeyler yapmak	2	3.2	21	33.9	18	29.0	14	22.6	7	11.3	3.05	1.08	1.16
75. Kendi tarzıma uygun işleri seçmekte serbest olmak	8	12.9	23	37.1	13	21.0	11	17.7	7	11.3	2.77	1.22	1.49
98. İyi yaşayacak kadar kazanmak	3	4.8	22	35.5	19	30.6	13	21.0	5	8.1	2.92	1.04	1.09
112. İşimde başarı duygusuna sahip olmak			4	6.5	24	38.7	25	40.3	9	14.5	3.63	.81	.66
71. Yükselme olanaklarına sahip olmak	4	6.5	24	38.7	13	21.0	11	17.7	10	16.1	2.98	1.22	1.49
90. İşimde sürekli yeni şeyler öğrenmek	1	1.6	10	16.1	22	35.5	19	30.6	10	16.1	3.44	1.00	1.00
F2 Ortalama											3.11	.83	.70

Ek Tablo 6

İlköğretim Müfettişlerinin Çalıştıkları Ortamın Sahip Olması Gereken Değerlere İlişkin Görüşleri

Sorular	Hiçbir Zaman (1)		Çok Az (2)		Arasıra (3)		Çoğu Zaman (4)		Her Zaman (5)		AO	ss	v
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
49. Çabalarımın ürününü görebilmek					1	1.16	20	32.3	41	66.1	4.65	.52	.27
52. Amacı, insanlara yardım olan işlerde çalış					5	8.1	15	24.2	42	67.7	4.60	.64	.41
53. İşimde lider olmak	1	1.16	1	1.16	10	16.1	32	51.6	18	29.0	4.05	.82	.67
66. Tüm bilgi ve becerilerimi kullanmak benim için önemlidir							21	33.9	41	66.1	4.66	.48	.23
71. Yükselme olanaklarına sahip olmak					3	4.8	24	38.7	35	56.5	4.52	.59	.35
72. İşimdeki güzelliklerle ilgilenmek					5	8.1	27	43.5	30	48.4	4.40	.64	.41
76. İşimdeki yeni fikirleri uygulayabilme şansına sahip olmak					8	12.9	23	37.1	31	50.0	4.37	.71	.50
97. Yeni fikirler ve yöntemler kullanmak	1	1.16			8	12.9	23	37.1	30	48.4	4.31	.82	.68
107. Kendimi ortaya koyabileceğim bir işte çalışmak					4	6.5	29	46.8	29	46.8	4.40	.61	.38
112. İşimde başarı duygusuna sahip olmak					3	4.8	24	38.7	35	56.5	4.52	.59	.35
F3 Ortalama											4.44	.43	.18

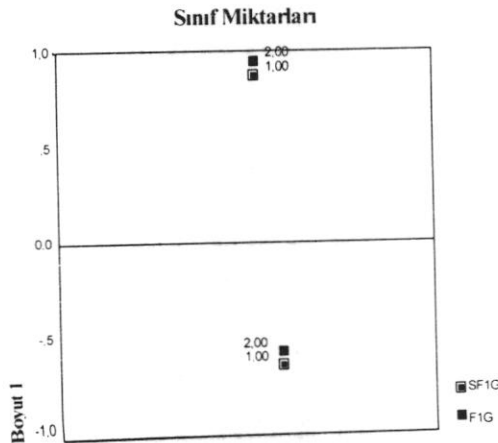
Ek Tablo 7

Kendini Değerlendirme ve Olumlu Müfettiş Özellikleri Çapraz Tablosu

Değişkenler		SF1G		Toplam
		1	2	
F1G 1	N	11	25	36
	% F1G	30.6	69.4	100
	%SF1G	39.3	73.5	58.1
2	N	17	9	26
	% F1G	65.4	34.6	100
	%SF1G	60.7	26.5	41.9
Toplam	N	28	34	62
	% F1G	45.2	54.8	100
	%SF1G	100	100	100

$F1G \cdot SF1 = \text{Fisher Ki Kare (Chi-Square Test)}$:
010, $SD = N-1$

F1G: Kendini Değerlendirme
SF1G: Olumlu Müfettiş Özellikleri

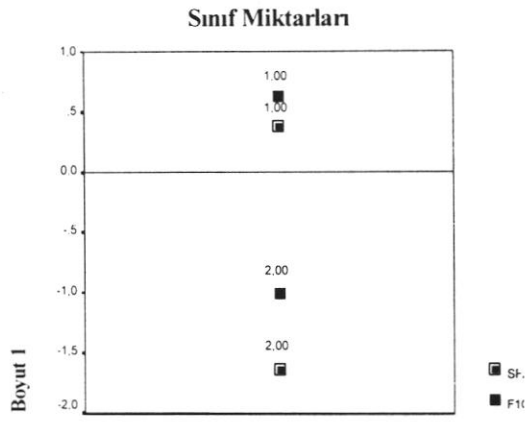
Ek Tablo 8

Kendini Değerlendirme ve Edilgen Müfettiş Özellikleri Çapraz Tablosu

Değişkenler		SF2G		Toplam
		1	2	
F1G 1	N	32	4	36
	% F1G	88.9	11.1	100
	%SF2G	65.3	30.8	58.1
2	N	17	9	26
	% F1G	65.4	34.6	100
	%SF2G	34.7	69.2	41.9
Toplam	N	49	13	62
	% F1G	79	21	100
	%SF2G	100	100	100

$F1G \cdot SF2G = \text{Fisher Ki Kare (Chi-Square Test)}$:
.032, $SD = N-1$

F1G: Kendini Değerlendirme
SF2G: Edilgen Müfettiş Özellikleri

Toplam	N	46	16	62
% F1G		74.2	25.8	100
%SF5G		100	100	100

$F1G * SF5G = \text{Fisher Ki Kare (Chi-Square Test)}$:
.040, $SD = N-1$

F1G: Kendini Değerlendirme

SF5G: Ben Merkezci Müfettiş Özellikleri

Ek Tablo 9

Kendini Değerlendirme ve Ben Merkezci
Müfettiş Özellikleri Çapraz Tablosu

Değişkenler		SF5G		Toplam
		1	2	
F1G	1	N	23	13
		% F1G	63.9	36.1
		%SF5G	50	81.3
2	N	23	3	26
	% F1G	88.5	11.5	100
	%SF5G	50	18.8	41.9

